

Tomi Mertanen 2010. Taiteen tukijat ja tekijät. Valtion taidelautakunnat sekä valtiollinen kulttuuri- ja taidepolitiikka 1940-1950-lukujen Suomessa. Cuporen julkaisuja 18. ISBN 987-952-5573-28-2, ISSN 1995-1739

Tiivistelmä

Suomen sodanjälkeistä, 1940–1950-lukujen, kulttuuripolitiikkaa on aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa usein luonnehdittu passiiviseksi ja päämäärättömäksi. On jopa päädytty lopputulokseen, ettei valtiollista kulttuuripolitiikkaa olisi käytännössä harjoitettu lainkaan.

Väite pitää paikkansa vain osittain. Valtiollinen kulttuuripolitiikka kärsi mainittuna ajanjaksona voimattomuudesta, mutta täydellisestä passiivisuudesta puhuminen ei vastaa totuutta. Valtion taidelautakunnat jakoivat vuosittain apurahoja ja valtionavustuksia edustamilleen aloille. Lisäksi muutamat keskeisillä aloilla toimineet komiteat olivat osoituksena siitä, että valtiovalta tunnisti kulttuuri- ja taide-elämässä vallinneet puutteet. Muutokset jäivät usein valtion heikon taloudellisen tilanteen vuoksi tekemättä. Tämä latisti myös lautakuntien toimintaa. Lautakunnat toimivatkin pitkälti omista lähtökohdistaan, sillä niiden työtä ohjanneella opetusministeriöllä ei henkilökunnan vähyyden vuoksi ollut käytännössä mahdollisuutta valvoa ja ohjeistaa niitä.

Neljä- ja viisikymmentäluku sisältää kulttuuripolitiikassa useita keskenään erilaisia aktiivisuuden kausia. Sota-aikana kulttuuri ja taide painuivat luonnollisesti sodankäynnin varjoon, mutta heti vainon vuosien jälkeen elettiin voimakkaan aktiivisuuden aikaa. Tämä johtui suurelta osin kansandemokraattien ja kommunistien myös kulttuurin alalle suuntaamista toimista. Sen seurauksena muutkin puolueet joutuivat ottamaan alan kysymyksiin entistä selvemmin kantaa. Kuitenkin jo saman vuosikymmenen lopulla uusvasemmisto menetti poliittista vaikutusvaltaansa, mikä näkyi samalla myös kulttuuripolitiikassa. Muut puolueet olivat tehneet kansandemokraattien ja kommunistien ponnistelut turhiksi ja kulttuuripolitiikassa siirryttiin vähemmän aktiiviseen kauteen. Viisikymmentäluvulla valtiollinen kulttuuripolitiikka toimi rutiiniluontoisesti, mikä synnytti kuvan alan passiivisuudesta. Silti erilaisia muutos- ja uudistusesityksiä tehtiin etenkin eduskunnassa, mutta monista eri syistä johtuen ne eivät toteutuneet. Tosin 1940-luvun lopun vuosiin verrattuna mielenkiinto kulttuuria ja taidetta kohtaan oli monilta osin vähäisempi.

Tässä tutkimuksessa selvitetään aiemmin niukalle huomiolle jääneen aikakauden, 1940–1950-lukujen, valtiollista kulttuuripolitiikkaa Suomessa. Erityisesti tarkastellaan valtion taidelautakuntien sekä eduskunnan toimintaa. Tutkimuksen lähteinä on muun muassa käytetty lautakuntien pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia, valtiopäiväasiakirjoja sekä opetusministeriön aineistoja.

Cupore – Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö

Kaapelitehdas
Tallberginkatu 1 C 137
00180 Helsinki
Puh. (09) 774 60414
Fax (09) 774 60437
www.cupore.fi

Cupore – Foundation for Cultural Policy Research

Cable Factory
Tallberginkatu 1 C 137
FIN-00180 Helsinki
Tel. +358 9 774 60414
Fax +358 9 774 60437
www.cupore.fi